

Slovenski Pravnik.

Leto XXIII.

V Ljubljani, 15. aprila 1907.

Štev. 4.

Zastopanje strank v pravnem postopanju po notarjih — disciplinarno kaznivo?

I.

Notar X. je pri c. kr. okrajnem sodišču N. v letih 1900 do 1905 zastopal stranke v 147 slučajih od 877 C- slučajev, v 134 slučajih od 932 Cb- slučajev in v 442 slučajih od 1932 M- slučajev. Disciplinarni senat višjega dežel. sodišča v Gradcu je ugotovil, da je obsegalo delovanje tega notarja kakor zastopnika strank nekako eno petino vseh slučajev pravnega postopanja, in da je pri izvršilnih rečeh posredoval nekako pri polovici vseh izvršilnih slučajev, vendar pa je notarja X. oprostil obtožbe obrtniškega zastopanja strank v pravnem postopanju, tako iz subjektivnih razlogov, ker si notar ni mogel biti svest, da je s svojim zastopanjem posegal v delokrog odvetnika v N., kakor tudi iz objektivnih razlogov, ker zastopanje v primerj z notarskimi posli ni donášalo notarju takega dobička, da bi bilo moči zastopanje označiti za vir dohodkov.

Disciplinarni senat vrhovnega sodišča je z odločbo 20. decembra 1905 št. 11.673 ugodil prizivu c. kr. višjega pravnika in obsodil notarja X., da je s tem, ko si je vrsto let iz zastopanja strank v državljanskih pravnih rečeh napravljval vir dohodkov, v zmislu §-ov 1 in 5 not. reda čast svojega stanu oškodil, in ga je radi tega po §-u 115 not. r. opomnil na dolžnosti njegovega stanu.

Razlogi.

Po §-u 5 not. r. je notarjem dovoljeno, da smejo razen v §-u 1 označenega uradnega delokroga na zahtevo strank sestavljati zasebne listine in pa vloge v izvenspornih rečeh za katerokoli oblastvo. Iz tega izhaja »argumento a contrario«, da notarski urad ne daje posebne stanovske pravice za zastopanje strank v

pravnih rečeh. Te meje, ki jih je začrtal notarski red notarskim stanovskim poslom, tudi ni spremenila uvedba novega civilnopravnega reda. Saj tudi ni bila naloga le-tega, da bi na navedeno stran izdal kako določbo. Kajti vprašanje, ali in koliko sme notar poleg svojega urada in poleg pravic, ki so mu v notarskem redu izrecno dovoljene, kakor zastopnik v pravnih rečeh nastopati, ni procesualno, nego spada samo v obseg notarskega reda. Zatorej razlikujeta tudi §-a 27 in 29 c. pr. reda, ki se tičeta pravice zastopanja strank, samo med odvetniki in drugimi navadnimi pooblaščenci, ter nista izvzela notarjev kakor kake posebne vrste zastopnikov, marveč sta jih uvrstila med navadne zastopnike. Kar je civilnopravni red hotel urediti ter je tudi v resnici uredil, zadeva edinole slučaje, ko nastopa notar po danih zakonovih določilih dejansko kakor zastopnik strank. Samo v tem oziru veljata §-a 30 in 42, odst. 2 c. p. r., ki njih prvi notarjem pod skupnim predpogojem, da so dotični pooblaščenci sodišču znani, pripušča glede poverila pooblastila enake dobrote, kakor odvetnikom, očitvidno z ozirom na njih uradni značaj in verodostojnost, ki jim gre iz tega razloga. Določba §-a 42/2 c. pr. r., pa naj, kakor izhaja iz dotičnih motivov, pomore edino le sodiščem do sredstev, pobijati gotove oblike zakotnega pisaštva, in samo zato, ker nedostaje nasproti notarjem te »ratio legis«, izvzelo se je notarje iz vrste navadnih pooblaščencev, h katerim jih je sicer v vsakem oziru prištevati. Potemtakem se je hotelo z navedenimi zakonovimi določbami notarjem dati le tedaj, kadar nastopajo v obsegu danih zakonovih predpisov posameznokrat kakor pravni pooblaščenci, nekako prednost pred navadnimi pooblaščenci, pravice notarjev kakor po svojem stanu opravičenih zastopnikov strank v pravnih rečeh se pa, kakor rečeno, iz tega prav tako malo ne da izvajati, kakor tudi ne iz §-a 52 izvrš. r., s katerim se samo izreka, da je potreba, dati se po odvetnikih zastopati, v izvršilnem postopanju popolnoma odstranjena.

Če uporabimo ta temeljna pravna načela na le-ta slučaj, izkaže se sama ob sebi obdolženčeva krivda. Sicer se je verjelo obdolžencu, da se je prvo sodišče v tem zmotilo, ko je ustanovilo, da je obdolženec v polovici vseh pri okrajnem sodišču S. v letih 1902 do 1904 dospelih izvršilnih rečeh nastopal kakor

pooblaščenec, dočim je v resnici le v polovici slučajev, v katerih je bil on zastopnik med pravdo, izvršbo izvedel. Tudi se je uvažilo, da so med številkami, katere je prvo sodišče ustanovilo glede C- in Cb- slučajev, poedine pravde, v katerih je obdolženec kakor od sodišča postavljeni skrbnik nastopal. Pa tudi v tem slučaju je zastopanje strank, kakršno je izvrševal obdolženec in ki je znašalo v spornih rečeh še vedno $\frac{1}{5}$, v izvrševalnih pa $\frac{1}{10}$ vseh slučajev pri sodišču S., označiti za tako, ki se je izvrševalo po poklicu in je vsled tega še samo ob sebi — če tudi ni nastala odvetniku istega bivališča nikaka škoda — nasprotovalo določbam §-ov 1 in 5 not. r. Zatorej je bilo prizivu višjega državnega pravdnitstva ugoditi in obdolženca zaradi kršitve reda, ki jo vsebuje njegovo postopanje, spoznati za krivega, da je čast svojega stanu oškodil.

II.

Disciplinarni senat c. kr. višjega deželnega sodišča v Gradcu je v drugem slučaju ugotovil, da je notar X. pri okrajnem sodišču v O. od 15. aprila 1901 do 31. marca 1906 zastopal v C-, Cb-, Cm-, M- in E- rečeh tako, da se mu je za zastopanja, ne glede na tista zastopanja, kjer do sodne odmere stroškov njegovega zastopanja sploh ni prišlo, odmerilo skupaj 14.677 K 38 h, in da je obdolženi notar vsako leto 0.166 % vseh pravnih in 0.15 % vseh izvršilnih reči pri sodišču v O. upotil, da si je torej napravljajl iz zastopanja strank v pravnih rečeh vir dohodkov.

Zoper obsodbo radi kršitve reda po §-ih 1, 5 in 155 not. r. se je notar X. prizval na disciplinarni senat vrhovnega sodišča. Le-ta je notarja X. z rzsodilom od 4. januarja 1907. ad Nr. 9077/6 obtožbe oprostil.

Razlogi.

..... Kar se tiče obdolžencu očitanih zastopanj strank v pravnih rečeh, treba pred vsem poudariti, da notarjem zastopanje v pravnih rečeh načeloma ni prepovedano, ampak da je po okolščinah dopustno. Tu je ugotovljeno, da se je notar X od 15. aprila 1901 do 31. marca 1906 pečal z zastopanjem v državljskih pravnih rečeh. Med tem časom so bile odvetniške

razmere v O. za občinstvo tega okraja v splošnem toliko neugodne, ker je bil za časa nastopa obdolženca v O. tam biva-joči odvetnik dr. P. slabotnega zdravja in pozneje hudo bolan, tako da je mogel le malo zastopstev prevzeti in da se je moral dne 2. januarja 1903 odvetništvu odpovedati. Že med časom te bolezni drja. P. je bil notar X. večkrat naprošen, naj prevzame zastopstvo v pravnih rečeh, da, celo odvetnik sam je pošiljal stranke k notarju. Od tistega časa, ko se je dr. P. odvetništvu odpovedal, do 17. marca 1904 ni bilo v O. sploh nobenega odvetnika. Da se je pri takih razmerah, ker bi stranke vsled krajevnih razmer izgubile mnogo časa in denarja, občinstvo obračalo do notarja radi zastopanja in da je le-ta kakor edini pravni pomočnik v O. zastopstva sprejemal, to se v interesu občinstva, ki pravice išče, ne da karati. Baš v tem času pa se je godila po odstotkih pretežna večina zastopanj, ki se obdolžencu očitajo. Število poznejšnjih zastopanj v pravnih rečeh pa ni bilo tako veliko, da bi pri posebnih odnošajih tega kraja in osobito, ker je bil tudi poslej v tem kraju le en odvetnik nastanjen, dalo se reči, da je notar segel preko mej dovoljenega in da bi bil čast notarskega stanu oškodil.

III.

Ti dve razzodili disciplinarnega senata vrhovnega sodišča si v bistvu ne nasprotujeta; brez dvoma pa je, da je bil obseg zastopstev notarja v drugem slučaju večji, kakor v prvem. Naj si veljajo v drugem slučaju posebni oziri radi tamošnjega odvetništva, bi bilo vendar v prvem slučaju vpoštovati, da je odvetnik v N. izrecno potrdil, da ga notarjevo zastopanje nikakor ni oškodovalo. Z eno besedo, vprašanje, kdaj so prekoračene meje dopustnosti, kdaj nastopi disciplinarna kaznivost, je slej tako nejasna, kakor prej. »In dubiis mitius«, — pa še tega pravila ni treba na pomoč. Kajti »de lege lata« je stvar vzlic izvajanju vrhovnega sodišča v prvem slučaju taka: Notarji smejo zastopati stranke tudi v pravnih rečeh; le tam, kjer se naj vporablja v pravdi za dokaz listino, katero je notar napravil, tam notar ne sme nastopati kakor pooblaščenec stranke (§ 40 not. r.). Medstavek: »v pravdi, v kateri je notarju dovoljeno po danih zakonih stranke zastopati« more imeti le ta zmisel, da

smejo notarji tudi še po uveljavljenju not. reda iz l. 1871 v vseh vrstah postopanja, kjer po občnem sodnem redu ni zahtevano zastopstvo po odvetnikih, t. j. v sumarnem in bagatelnem postopanju biti zastopniki strank.

Civilnopravdni red ni imel namena ne naloge delokrog notarjem utesniti (§§ 26, 27 c. pr. r., § 52 izvrš. r.); nasprotno, celo zboljšal je njih stališče s tem, da jih je postavil glede zaslužka, ako so pravdni zastopniki, v isto vrsto, kakor odvetnike (§ 42, odst. 2. c. pr. r.). Civilnopravdni red pa tudi ni nikjer ustanovil meje, do katere je dovoljeno notarjem zastopati pravdne stranke. Torej velja slej kakor prej še vedno just. min. razpis od 17. febr. 1852 št. 17.431, ki veleva, da notarji ne smejo napravljati iz pravnega zastopanja dobičkonosnega poslovanja¹⁾. Pa vpraša se, ali ni načeloma vsako zastopanje strank, katero je honorirati po odvetniškem tarifu, samo ob sebi vir dohodkov, torej dobičkonosno poslovanje?! Prepoved gori navedenega razpisa je hotela očitvidno priti v okom nebrzdanemu tekmovanju notarjev kakor zastopnikov strank v pravnih rečeh, notarjev, ki naj načeloma poslušajo v izvenspornih rečeh, z odvetniki, ki so v prvi vrsti poklicani v pravnih stranke zastopati. Toda navedeni razpis ne stavi kršitve te prepovedi pod sankcijo kazni, je torej le »lex imperfecta«, — § 5 not. reda pa je še v misel ne jemlje. Kako naj se torej poslovanje notarjevo v pravnih rečeh označi za škodljivo časti in ugledu notarskega stanu in po §-u 155 not. r. disciplinira, ako pa § 42 c. pr. r. isto poslovanje stavi v isto vrsto z odvetniškim in tako naravnost usposoblja za dobičkonosno poslovanje?! —

»De lege ferenda« je pač priznati potrebo zakonite prepovedi poseganja notarjev v delokrog odvetnikov; »de lege lata« pa take prepovedi, ki bi bila zadostna podlaga za disciplinarno kaznovanje notarjev radi zastopanja strank v pravnih rečeh, tudi gori navedena izvajanja vrhovnega sodišča niso prepričevalno dotrdila.

Dr. M. D.

¹⁾ V št. 8. »Zeitschrift für Notariat und freiwillige Gerichtsbarkeit« iz leta 1906 se veljavnost tega razpisa prereka, ne da bi bili za to razlogi navedeni. Zatorej se mi zde tamkajšna izvajanja netočna.